

УДК 811.124'06'378

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-17-1>

Інна АПОНЕНКО

кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мовної підготовки, Дніпровський державний медичний університет, вул. Володимира Вернадського, 9, м. Дніпро, Україна, 49044

ORCID: 0000-0003-1682-4218

Катерина ШУБКІНА

викладач кафедри мовної підготовки, Дніпровський державний медичний університет, вул. Володимира Вернадського, 9, м. Дніпро, Україна, 49044

ORCID: 0000-0002-5205-6335

Бібліографічний опис статті: Апоненко, І., Шубкіна, К. (2022). Мотивація іноземних здобувачів вищої медичної освіти при дистанційному викладанні латинської мови. *Актуальні питання іноземної філології*, 17, 3–10, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-17-1>

МОТИВАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ ВИКЛАДАННІ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ

У даній статті розглядаються особливості інкорпорації компетентнісного підходу та його методик у сучасний освітній процес в Україні, а також проаналізовано його ефективність реалізації серед іноземних здобувачів вищої медичної освіти. Будучи особистісно-орієнтованим, компетентнісний підхід сприяє швидкій адаптації освітнього процесу на рівні взаємодії: орган влади – вищий заклад освіти – адміністрація вищого закладу освіти – викладач – студент і активізує зворотній зв'язок. Викладач медичного закладу освіти повинен забезпечити предметні й міжпредметні зв'язки з іншими дисциплінами медичного профілю при викладанні дисципліни «Латинська мова та основи медичної термінології». При використанні активних й інтерактивних методів, активізується здатність здобувачів вищої освіти до самостійного аналізу набутих знань й умінь, створюються комфортні умови навчання й виникає мотивація до набуття знань. Вивчення медичної латини повинно базуватись не лише на граматичній та лексичній основах, а й ґрунтуватись на культурознавчому аспекті (дослідженні окремих тем побутового життя Античного світу, участь у конференціях, олімпіадах, відвідування фармацевтичних лабораторій з використанням набутих знань на практиці тощо). Окрім того, сучасне навчання надає вчителям можливість розкривати класичні теми з використанням нових технологій. Важливим досягненням стала й інтернаціоналізація навчального процесу, створення та використання онлайн-контенту на практичних заняттях з латинської мови. Проте не варто забувати, що втрата «живого» спілкування між усіма учасниками процесу є небажаною, призводить до зменшення мотивації щодо навчання. Однак, маючи певний досвід, можемо вдосконалити реалізацію компетентнісного підходу і, застосовуючи його надалі як основний (за певних обставин) або допоміжний до основного, отримати хороші результати в навчанні латинської мови в нефілологічних закладах освіти.

Ключові слова: компетентнісний підхід, мотивація, інтерактивні методи, латинська МСП (мова спеціального призначення).

Inna APONENKO

PhD in Philology, Senior Lecturer at the Department of Language Training, Dnipro State Medical University, 9, Vernadsky str., Dnipro, Ukraine, 49044

ORCID: 0000-0003-1682-4218

Kateryna SHUBKINA

Lecturer at the Department of Language Training, Dnipro State Medical University, 9, Vernadsky str., Dnipro, Ukraine, 49044

ORCID: 0000-0002-5205-6335

To cite this article: Aponenko, I., Shubkina, K. (2022). *Motyvatsiia inozemnykh здобувачів вищої медичної освіти pry dystantsiinomu vykladanni latynskoi movy [Motivation of foreign undergraduates at the process of Latin language distance teaching]. Current Issues of Foreign Philology, 17, 3–10, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-17-1>*

MOTIVATION OF FOREIGN MEDICAL UNDERGRADUATES AT THE PROCESS OF LATIN LANGUAGE DISTANCE TEACHING

This article examines the features of competency approach incorporation and its methods in the modern educational process in Ukraine, as well as analyzes its effectiveness among foreign applicants for higher medical education. Being personality-oriented, the competence approach contributes to the rapid adaptation of the educational process at the level of interaction: the authority – higher education institution – the administration of higher education institution – lecturer – student and activates feedback. The lecturer of a medical school must provide subject and interdisciplinary links with other disciplines of the medical profile when teaching the subject “Latin language and basics of medical terminology”. By using active and interactive methods, the ability of higher education students to independently analyze acquired knowledge and skills is activated, comfortable learning conditions are created and there is a motivation to acquire knowledge. The study of medical Latin should be based not only on grammatical and lexical bases, but also on cultural aspects (research on certain topics of everyday life in the ancient world, participation in conferences, competitions, visits to pharmaceutical laboratories using acquired knowledge in practice, etc.). In addition, modern ways of teaching gives lecturers an opportunity to discover classic topics using new technologies. An important achievement was the internationalization of the educational process, the creation and use of online content in practical classes in Latin. However, we should not forget that the loss of “live” communication between all participants of the process is undesirable, leads to a decrease in motivation to learn. However, with some experience, we can improve the implementation of the competency-based approach and, applying it further as the main (in certain circumstances) or auxiliary to the main, get good results in the beginning of Latin in non-philological educational institutions.

Key words: *competency-based approach, motivation, interactive methods, Latin SPL (special-purpose language).*

Актуальність проблеми. Найактуальнішим завданням реформи української освіти є реалізація компетентнісного підходу у викладанні дисциплін вищої школи, зокрема у системі вищої медичної освіти. Він передбачає володіння викладачами методиками компетентнісного навчання, розуміння тенденцій нової української освіти (Апоненко, 2019, р. 6). Суспільству потрібні освічені лікарі, здатні приймати відповідальні рішення з урахуванням можливих наслідків. Сьогодення вимагає мобільних, конструктивних фахівців, які мають високе почуття відповідальності за долю людей та країни. Все це стало передумовою для вагомих трансформаційних процесів у вітчизняній освітній галузі (Апоненко, 2020, р. 6). На сучасному етапі здійснюється методологічна перебудова навчального процесу вищої школи,

спрямована на особистісний розвиток студентів, формування в них ключових та предметних компетентностей. Таким чином, особистісно-орієнтоване навчання та виховання трансформується у компетентнісний підхід (Апоненко, 2020, р. 6).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія компетентнісного підходу в освіті представлена не тільки в працях зарубіжних учених 80-х років (Р. Бадера, Д. Мертенса, Б. Оскарсона, А. Шелтена), а й розробляється сучасними вченими (Дж. Равен, А. Шейнкер, Д. Ричен, Маріон Ф. Скот) (Raven, 2002; Marion and Sheinker, 1999; Rychen, 2003). Перспективи компетентнісного підходу в сучасній українській освіті досліджували І. Бех, Н. Бібік, А. Богосвятська, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, С. Трубачева,

С. Шамшура та інші (Bekh, 2002, 2003; Bibik, 2004; Bohosviatska, 2012; Lokshyna, 2004; Ovcharuk, 2004; Parashchenko, 2004; Pometun, 2004; Shamshura, 2022; Trubacheva, 2004).

Мета дослідження. Дослідити реалізацію компетентнісного підходу при викладанні латинської мови іноземним здобувачам освіти за умови поєднання викладачем мотивації до навчання і саморозвитку з активною діяльністю студентів на заняттях, сприйняттям та засвоєнням матеріалу, зазначаючи міждисциплінарні зв'язки.

Виклад основного матеріалу і дослідження. Вивчення латинської мови має принципове значення для загальнокультурного розвитку іноземних студентів-медиків, для їхнього подальшого успішного оволодіння професією. Засобами міжпредметного та предметного зв'язків формуються й компетентності¹ при викладанні дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» (Аропенко, 2018, с. 27). Зокрема: пізнавальні, ціннісно-сміслові, соціальні, загальнокультурні, комунікативні, моральні, інформаційні, автономізаційні, здоров'язбережувальні, спеціальні (фахові) компетентності. Компетентнісний підхід на практичних заняттях з латинської мови іноземних студентів вищого медичного закладу освіти реалізується за умови поєднання викладачем різних компетентностей та міжпредметних зв'язків (анатомія, гістологія, біологія, хімія, фармакологія) з мотивацією студентів до саморозвитку, активної діяльності, сприйняття навчального матеріалу (Аропенко, 2020, р. 6).

Які ж методи та технології можна використовувати при компетентнісно-орієнтованому підході вивчення латинської мови в умовах сучасного навчання іноземних студентів? Цей принцип передбачає широке застосування активних й інтерактивних методів навчання: усне опитування, роботу зі схемами, таблицями, підручниками, міні-підручниками, експрес-зошитами, демонстрацію презентацій, проектів.

Такі методи навчання можуть розглядатися як важлива ланка у системі послідовної взаємодії «викладач-студент». Упровадження таких форм роботи як бесіда з елементами дискусії

та рольової гри створює психологічні та дидактичні умови для розвитку системного мислення, концентрації уваги, більш ефективного засвоєння матеріалу (Аропенко, 2020, р. 6).

Інтерактивні методи мають конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент-іноземець відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Студенти навчаються працювати в колективі, самостійно шукати відповіді на запитання, аргументувати їх та відстоювати власну точку зору (Аропенко, 2020, р. 6–7).

Для формування комунікативних умінь з латинської мови у студентів-іноземців використовують такі види робіт як складання конспектів і словників, написання тез, участь в олімпіадах, конкурсах, створення презентацій та доповідей. Доречним на заняттях є застосування таких інтерактивних прийомів та методів як бліц-опитування по ланцюжку і «знайди помилку» (Аропенко, 2018, р. 14–15). Форми навчання можуть бути варіативними: парна, групова, індивідуальна, колективна. Саме такі форми організації пізнавальної діяльності створюють комфортні умови навчання та дозволяють забезпечити кожному студентові якісний продуктивний освітній процес, спрямований на вдосконалення знань, умінь, навичок.

На початковому етапі викладання латинської мови компетентнісний підхід реалізує викладач, який спонукає учнів до активної роботи в аудиторії, мотивує до саморозвитку. Здебільшого, групи формуються зі студентів із різних країн (це може бути Туніс, Марокко, Ізраїль, Індія та ін.). Таким чином, вже на першому занятті викладач звертається до комунікативної компетенції через знання іноземної мови, вміння ефективно співпрацювати у різнонаціональній групі, презентувати себе. Викладач повинен забезпечити успішну групову комунікацію, дати змогу студентам застосувати свої навички для опанування нових знань (Аропенко, 2019, р. 7).

Розглянемо кілька прикладів активізації окремих компетентностей на різних рівнях оволодіння латинською мовою та специфічною термінологією медико-біологічного профілю (на прикладі особливостей викладання основ латинської фонетики та фармації).

Мета викладача вже на початковому етапі викладання латинської мови, а це перші два

¹ Компетентність (лат. *competentia* – «коло питань») – це сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для конкретної роботи; здатність і готовність ефективно застосовувати знання на практиці, у конкретній ситуації.

заняття з фонетики – сформувати такі компетентності: предметні (культура зв'язного усного мовлення, мислення) та ключові (уміння вчитися: навички пізнавальної діяльності та критичне мислення; комунікативні: навички спілкування у новому колективі та толерантне ставлення до почуттів та думок оточуючих; інформаційні: навички роботи з підручником, оволодіння основами фонетики латинської мови, поняття про довготу і короткість голосних, оволодіння основами постановки наголосу; загальнокультурні: знання про історичну та культурну спадщину латинської мови) (Аропенко, 2019, р. 6).

Усе це призводить до розробки та застосування інтенсивних форм навчання, тому що правильна вимова – одна з умов успішного оволодіння мовою. Таким чином, викладачем пропонуються вправи на розвиток слухових і мовленнєвих навичок здобувачів освіти. Багато уваги приділяється груповим формам роботи, а також виконанню індивідуальних завдань (Аропенко, 2019, р. 7). Наприкінці заняття можна запропонувати студентам інтерактивну вправу «Мікрофон» (Shamshura, 2022), як узагальнення опанованого матеріалу.

Не менш комплексним процесом є вивчення фармацевтичної термінології в курсі латинської мови – це оволодіння новим мовним матеріалом з великою кількістю лексичних одиниць. У студентів-іноземців, які навчаються як українською, так і англійською мовами, як правило, відсутнє асоціативне уявлення про цей предмет. Лексика фармації представляє особливий інтерес у зв'язку з тим, що в ній яскраво й наочно проявляється саме пізнавальна й комунікативна компетенції, а також взаємодія факторів лінгвістичного й екстралінгвістичного характеру. Тому тут необхідно згадати про принципи використання наочного методу на заняттях. Засоби зорової наочності (у цьому випадку таблиці і плакати) допомагають вирішити такі завдання як мобілізація активності студентів, збільшення можливості мимовільного запам'ятовування матеріалу, розширення обсягу засвоюваного і його систематизація (Аропенко, 2020, р. 7).

На заняттях з вивчення фармацевтичної термінології у студентів формується й реалізується комунікаційна компетенція – можливість працювати в групі. Тоді в якості наочного приладдя інколи використовуються не тільки таблиці,

а й самі лікарські препарати щоб іноземні студенти змогли не просто побачити, а й роздивитись ліки. Таким чином, студенти демонструють набуті попередні знання, навички роботи з підручником, конспектом, оцінюючи власну навчально-пізнавальну діяльність, здатність допомогти іншим, визначають свої здобутки і недоліки (Аропенко, 2018, р. 7).

Іншим ефективним засобом є «мозковий штурм», коли пропонується виписати рецепт в межах даних фармацевтичної задачі. Цей вид вправ стимулює критичне мислення та аналітичні здібності студентів і може бути застосований при ознайомленні з наступними темами: «Структура рецепту» та «Правила побудови латинської частини рецептурного рядка» (Аропенко, 2020, р. 203).

Одним з допоміжних факторів вивчення фармацевтичної термінології є похід з екскурсією до діючої аптеки, де студентам також пояснюють для чого потрібно виписувати рецепти саме латиною, розтлумачують нові положення українських законів, показують заповнені рецептурні бланки для різних типів ліків: за державною програмою «Доступні ліки», препаратів списку «А», попереджують про нововведення в Україні щодо електронних рецептів. На базі Дніпровського державного медичного університету (ДДМУ) розроблено програму планових відвідувань аптечних лабораторій з метою практичного ознайомлення з процесом виготовлення порошків, бальзамів, мазей тощо (Аропенко, 2020, р. 8).

Не зважаючи на особливий статус латинської мови як «міжнародної мови медицини», багато хто вважає вивчення латини недоцільним. І ви можете запитати: навіщо нам потрібна латинська мова, побачивши її в розкладі. «Адже ця мова – мертва (оскільки не має живих носіїв: людей, для яких латинська мова була рідною немає вже більше півтори тисячі років), нею ніхто не говорить!» На сьогодні це єдина активно вживана італійська мова, попри те, що вважається мертвою (Аропенко, 2020, р. 6).

Проте, латина присутня в нашому житті латентно. Часто ми не звертаємо уваги на латинську оболонку давно знайомих і звичних слів. У сучасній українській мові 27% слів латинського походження (операція, симпозіум, консенсус, університет, лаборант, іспит та ін.). Усі ці слова збагатили українську мову, стали

не просто зрозумілими, а й рідними (Ароненко, 2020, р. 6).

І сьогодні знання латинської мови (хоч би її основ) потрібне кожній людині, яка хоче називати себе культурною. Але найбільш важлива латина сучасним медикам. Медична термінологія – одна з великих і складних систем термінів. У ній налічується декілька сотень тисяч слів і словосполучень.

Латинська мова є засобом міжкультурного та професійного спілкування в медицині. Будучи дисципліною гуманітарного циклу, вона закладає основи наукового знання та спеціальної термінології. Латинська мова займає провідне місце в номінації хвороб, хворобливих станів, методів дослідження та лікування хворих (Bulat, Lysunets, Didyk, p. 205).

Таким чином, більшість латинських термінів (таких як *arthritis, gastritis, stenosis, anaemia* тощо) стали інтернаціоналізмами. Навіть коли існують еквіваленти у рідній мові, лікарі обирають транслітеровані замітники латинського походження. Усі органи та частини тіла мають свої латинські позначення. Те саме стосується і назв ліків: кожна рослина має своє «науково-стандартизоване» позначення (Shubkina, 2021, р. 110).

Кінцевою метою викладання латинської МСП (мови спеціального призначення) медицини відповідно до нормативних актів є: «Застосування медичних термінів греко-латинського походження в практиці спеціаліста» (Arnaudov, 1964, р. 115).

У професійному спілкуванні майбутній лікар повинен формулювати свої рекомендації й діагноз, використовуючи суто «міжнародну» лексику, вирази та ідіоми, що формують його ідіолект. Більшість європейських мов включають інтерпретації суто латинських виразів, що сприяли появі паремічних варіантів (Tamarikina, 2020, р. 82), таких як: лат. *De gustibus et coloribus non est disputandum* (укр. Смаки різняться) – англ. *Every man to his taste / There is no accounting for taste / Tastes differ*; лат. *Amicus optima vitae possessio* (укр. Вірний приятель – то найбільший скарб) – англ. *A friend in need is a friend indeed / They are rich who have true friends* (Shubkina, 2021, р. 112).

Однак, гуманітарна підготовка майбутніх фахівців не повинна обмежуватися лише граматичним чи термінологічним матеріалом. Також

необхідно познайомитися з історією та стародавньою культурою (наприклад, під час підготовки доповідей стосовно проведення свят у Стародавньому Римі та ін.). У цьому випадку студенти повинні самі встановити зв'язки й витoki сучасних культур з Античністю (Pylypiv, Myslovska, 2003, р. 80).

Ще одним компетентнісним методом активізації процесу засвоєння анатомічної термінології є «лінгвістична аналогія». Оскільки студенти-іноземці проводять паралелі між словником «живої» та «мертвої» мов, цей тип аналітичної роботи може бути надзвичайно корисним інструментом (лат. *basis, is f* (укр. основа) – англ. *base*; лат. *radix, icis f* (укр. корінь) – англ. *root, radical*; лат. *oculus, i m* (укр. око) – англ. *eye, oculus*) (Poliachenko, 2005, pp. 115–120).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Процес модернізації та інкорпорації методів компетентнісного підходу у медичних вишах, передбачаючи особистісно-орієнтоване навчання та виховання здобувачів вищої освіти, сприяв розвитку ключових та предметних компетентностей.

Застосовуючи активні й інтерактивні методи навчання, викладач створює комфортні умови, стимулює якісний і продуктивний процес включення студентів та спонукає їх до самостійного аналізу рівня набутих знань й умінь, з метою їхнього безперервного розвитку. Саме такий підхід викликає інтерес і любов до занять, предмета й «вічної» мови, закладаючи основи стійкого академічного зростання здобувачів освіти.

Латинська мова, не зважаючи на дискусійність її значення в сучасному освітньому процесі, залишається базовою в царині медицини й не втрачає свого статусу «міжнародної мови медицини». Медична термінологія є великою та складною системою професійної й міжкультурної латинської МСП – основи ідіолекту лікаря.

Гуманітарна підготовка майбутніх лікарів-іноземців повинна також включати культурологічний аспект, задля кращого засвоєння матеріалу та можливості створення асоціативних зв'язків з сучасними й рідними студентам реаліями. На кафедрі мовної підготовки ДДМУ створено всі умови для всебічного розвитку: підготовка доповідей з культури античного світу («Новий рік у Стародавньому Римі» й «Застосування латинської мови в сучасній

науці)), щорічна студентська конференція *Per aspera ad astra* (обмін першим науковим досвідом та здобутками між вітчизняними й іноземними студентами), щорічна олімпіада з основ латинської медичної термінології для студентів-першокурсників, регулярні практичні відвідування аптечних лабораторій м. Дніпро для студентів-фармацевтів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Апоненко І. М. Використання активних методів у процесі навчання іноземних студентів. *Актуальні проблеми навчання іноземних студентів* : матеріали ХХІІ міжвузівської наук.-практ. конф. Дніпро, 2020. С. 3–4.
2. Апоненко І. М. Використання компетентнісного підходу при викладанні латинської мови студентам-іноземцям медичних ВНЗ на початковому етапі. *Новітні чинники впливу на розвиток особистості майбутніх фахівців системи охорони здоров'я* : матеріали ХІХ міжнародної наук. конф. Київ : КМУ, 2019. С. 22–23.
3. Апоненко І. М. Компетентнісно орієнтований підхід до викладання латинської мови іноземним студентам. *Науково-методичні проблеми мовної підготовки іноземних громадян* : матеріали ХІ міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 24–25 квітня 2018 р. Київ : Вид-во НАУ, 2018. С. 26–28.
4. Апоненко І. М. Особливості компетентнісного підходу до викладання латинської мови студентам медичних ВНЗ. *Новітні чинники впливу на формування особистості фахівців системи охорони здоров'я* : матеріали ХVІІІ міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 21 березня 2018 р. Київ : КМУ, 2018. С. 14–15.
5. Апоненко І. М. Послідовність у вивченні медичної латинської термінології. *Новітні чинники впливу на розвиток особистості майбутніх фахівців системи охорони здоров'я* : матеріали ХХ міжнар. наук. конф. Київ : КМУ, 2020. С. 23–24.
6. Апоненко І. М. Реалізація компетентнісного підходу при викладанні латинської фармацевтичної термінології іноземним студентам. *Social and Economic Aspects of Education in Modern Society*. 2020. Vol. 3. P. 22–26.
7. Апоненко І. М. Трудности в изучении фармакологической терминологии иностранными студентами. *Актуальні проблеми навчання іноземних студентів* : матеріали міжвузівської наук.-практ. конф. Дніпро, 2018. С. 6–8.
8. Бех І. Д. Виховання особистості. *Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади* : навч.-метод. видання у 2 кн. Київ : Либідь. Кн. 1. 2003. 206 с.
9. Бех І. Д. Професійно-особистісна компетентність педагога у контексті гуманістичної особистісно орієнтованої освіти. *Педагогіка і психологія*. 2002. Вип. 6. Ч. 1. С. 13–19.
10. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ : «К.І.С.», 2004. С. 45–50.
11. Богосвятська А.І. Методика компетентнісного викладання на уроках літератури. *Зарубіжна література в школах України*. 2012. № 7–8. С. 56–63.
12. Булаг Л. М., Лисунець О. В., Дідик Н. В. Сучасні інтерактивні технології викладання клінічних дисциплін у студентів стоматологічного факультету медичного вишу. *Актуальні проблеми сучасної медицини. Вісник УМСА*. Том 15. Вип. 1 (49). С. 202–206.
13. Локшина О. І. Моніторинг рівнів досягнень компетентностей: інноваційні підходи. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи*. Київ : «К.І.С.», 2004. С. 25–32.
14. Медицинская терминология на пяти языках. Латинский, русский, английский, французский, немецкий / сост. Г. Д. Арнаудов. София, 1964. 1030 с.
15. Медична освіта у світі та в Україні / Ю. В. Поляченко та ін. Київ : Книга плюс, 2005. 384 с.
16. Овчарук О. В. Результати емпіричних досліджень серед педагогічної громадськості щодо перспектив запровадження компетентнісного підходу до вітчизняного змісту освіти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи*. Київ : «К.І.С.», 2004. С. 57–63.
17. Паращенко Л. І. Вдосконалення організації педагогічної діяльності інноваційного навчального закладу за вимогами компетентнісного підходу. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. Херсон : Видавництво Херсонського державного університету, 2004. Вип. 36. С. 115–118.
18. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи*. Київ : «К.І.С.», 2004. С. 64–70.
19. Пилипів О. Г., Мисловська Л. В. Культурологічний аспект викладання латинської мови в системі університетської освіти. *Вища освіта України*. 2003. № 4. С. 80–84.
20. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация : пер. с англ. М. : «Когито-Центр», 2002. 396 с.
21. Трубачева С. Е. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи*. Київ : «К.І.С.», 2004. С. 51–56.

22. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно- ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58–64.
23. Шамшура С. Е. Компетентісно орієнтований підхід до викладання української мови та літератури у профільному навчанні. URL:<http://hiogin.ua/heronseka-zagalenoosvitnya-shkola-i-ii-stupeniv-1-hersonseko.html> (дата звернення: 03.03.2022).
24. Шубкіна К. А. *In via est in medicina via sine lingua latina. Актуальні проблеми навчання іноземних студентів* : матеріали XXIII всеукр. наук.-практ. конф., Дніпро, 2021. С. 110–113.
25. Marion F. Scott and Sheinker Alan. Issues and Consequences for State Level Minimum Competency Testing Programs. Wyoming Report 1. 1999. URL:<http://education.umn.edu/NCEO/OnlinePubs> (дата звернення: 09.06.2022).
26. Rychen D. C. et al. Key Competencies for Successful Life and Well-Functioning Society. OECD : Hogrefe and Huber, 2003. 224 p.

REFERENCES:

1. Aponenko I. M. (2020), “Vykorystannia aktyvnykh metodiv u protsesi navchannia inozemnykh studentiv” [Use of active methods in the process of foreign students’ teaching]. “Aktualni problemy navchannia inozemnykh studentiv” [Current problems of foreign students’ teaching]. Materialy XXII Mizhvuzivskoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Interuniversity scientific-practical conference]. Dnipro. P. 3–4.
2. Aponenko I. M. (2019), “Vykorystannia kompetentnisnogo pidkhodu pry vykladanni latynskoi movy studentam-inozemtsiam medychnykh VNZ na pochatkovomu etapi” [Using the competence-based approach in teaching Latin to foreign students of medical universities at the initial stage]. “Novitni chynnyky vplyvu na rozvytok osobystosti maibutnikh fakhivtsiv systemy okhorony zdorovia” [The latest factors influencing personality development of future health care professionals]. Materialy XIX Mizhnarodnoi naukovo konferentsii [International scientific-practical conference]. NUK. P. 22–23.
3. Aponenko I. M. (2018), “Kompetentnisno oriientovanyi pidkhid do vykladannia latynskhoi movy inozemnym studentam” [Competence-oriented approach to teaching Latin to foreign students]. “Naukovo-metodychni problemy movnoi pidhotovky inozemnykh hromadian” [Scientific and methodological problems of language training of foreign citizens]. Materialy XI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [International scientific-practical conference]. Kyiv. P. 2628.
4. Aponenko I. M. (2018), “Osoblyvosti kompetentnisnogo pidkhodu do vykladannia latynskoi movy studentam medychnykh VNZ” [Features of the competence approach to teaching Latin to students of medical HEI]. “Novitni chynnyky vplyvu na formuvannia osobystosti fakhivtsiv systemy okhorony zdorovia” [The latest factors influencing personality development of future health care professionals]. Materialy XVIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [International scientific-practical conference]. NUK. P. 14–15.
5. Aponenko I. M. (2020), “Poslidovnist u vyvchenni medychnoi latynskoi terminolohii” [Sequence in the study of medical Latin terminology]. “Novitni chynnyky vplyvu na rozvytok osobystosti maibutnikh fakhivtsiv systemy okhorony zdorovia” [The latest factors influencing personality development of future health care professionals]. Materialy XX Mizhnarodnoi naukovo konferentsii [International scientific-practical conference]. NUK. P. 23–24.
6. Aponenko I. M. (2020), “Realizatsiia kompetentnisnogo pidkhodu pry vykladanni latynskoi farmatsevtichnoi terminolohii inozemnym studentam”, Social and Economic Aspects of Education in Modern Society, vol. 3. P. 22–26.
7. Aponenko I. M. (2018), “Trudnomy v yzuchenny farmakolohycheskoi termynolohyy inostrannymy studentamy” [Difficulties in studying pharmacological terminology by foreign students]. “Aktualni problemy navchannia inozemnykh studentiv” [Current problems of foreign students’ teaching]. Materialy Mizhvuzivskoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Interuniversity scientific-practical conference]. Dnipro. P. 6–8.
8. Bekh I. D. (2003), “Vykhovannia osobystosti” : u 2 kn. Kn. 1. [Osobystisno oriientovanyi pidkhid : Teoretyko-tekhnologichni zasady] : navch.-metod. vydannia. Kyiv : Lybid, 206 p.
9. Bekh I. D. (2002), “Profesiino-osobystisna kompetentnist pedahoha u konteksti humanistychnoi osobystisno oriientovanoi osvity” [Pedagogical and psychological aspects of the competence of a teacher in the context of humanistic education] [Pedagogical and psychological aspects]. Vyp. 6, ch. 1. Vinnytsia. P. 13–19.
10. Bibik N. M. (2004), “Kompetentnisnyi pidkhid: refleksyvnyi analiz zastosuvannia” [Competentnisnyi pidkhid u suchasni osviti : svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy]. Kyiv : “K.I.S.”. P. 45–50.
11. Bohosviatska A. I. (2012), “Metodyka kompetentnisnogo vykladannia na urokakh literatury” [Methods of competence teaching at the literature lessons]. “Zarubizhna literatura v shkolakh Ukrainy” [Foreign literature in Ukrainian schools]. № 7–8. P. 56–63.
12. Bulat L. M., Lysunets O. V., and Didyk N. V. “Suchasni interaktyvni tekhnolohii vykladannia klinichnykh dystsypilin u studentiv stomatolohichnoho fakultetu medychnoho vyshu”, *Aktualni problemy suchasnoi medytsyny, Visnyk UMSSA*, vol. 15, № 1(49). P. 202–206.

13. Khutorskoi A. V. (2003). "Kliuchevye kompetentsyy kak komponent lychnostno-oryentirovannoi paradyhmy obrazovaniya", *Narodnoe obrazovaniye*. № 2. P. 58–64.
14. Lokshyna O. I. (2004), "Monitorynh rivniv dosiahnen kompetentnosti: innovatsiini pidkhody" [Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy]. Kyiv : "K.I.S.". P. 25–32.
15. Marion F. Scott and Sheinker Alan. Issues and Consequences for State Level Minimum Competency Testing Programs. Wyoming Report 1. 1999. URL: <http://education.umn.edu/NCEO/OnlinePubs> (дата звернення: 09.06.2022).
16. "Meditsynskaia terminolohiya na piaty yazykakh. Latynskyi, russkyi, anhlyiskyi, frantsuzskyi, nemetskyi" [Medical terminology in five languages. Latin, Russian, English, French, German] (1964), sost. H. D. Arnaudov, Sofiya, 1030 p.
17. "Medychna osvita u sviti ta v Ukraini" [Medical education in the world and in Ukraine] (2005). Yu. V. Poliachenko ta in. Kyiv : Knyha plius. 384 p.
18. Ovcharuk O. V. (2004), "Rezultaty empirychnykh doslidzhen sered pedahohichnoi hromadskosti shchodo perspektyv zaprovadzhennia kompetentnisnogo pidkhodu do vitchyznianoho zmistu osvity" [Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti : svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy]. Kyiv : "K.I.S.". P. 57–63.
19. Parashchenko L. I. (2004), "Vdoskonalennia orhanizatsii pedahohichnoi diialnosti innovatsiinoho navchalnogo zakladu za vymohamy kompetentnisnogo pidkhodu" [Pedahohichni nauky : zbirnyk naukovykh prats]. Kherson : Vydavnytstvo Khersonskoho derzhavnogo universytetu, Vyp. 36. P. 115–118.
20. Pometun O. I. (2004), "Dyskusiia ukrainskykh pedahohiv navkolo pytan zaprovadzhennia kompetentnisnogo pidkhodu v ukrainskii osviti" [Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti : svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy]. Kyiv : K.I.S.. P. 64-70.
21. Pylypiv O. H., Myslovska L. V. Kulturolohichni aspekt vykladannia latynskoi movy v systemi universytetskoi osvity. *Vyshcha osvita Ukrainy*. 2003. № 4. P. 80–84.
22. Raven Dzh. (2002), "Kompetentnost v sovremennom obshchestve: vyjavlenye, razvytye y realizatsiya" / per. s anhl. Moskva : "Kohyto-Tsentr", 396 p.
23. Rychen D. C. et al. Key Competencies for Successful Life and Well-Functioning Society. OECD : Hogrefe and Huber, 2003. 224 p.
24. Shamshura S. E. Kompetentnisno oriietovanyi pidkhid do vykladannia ukrainskoi movy ta literatury u profilnomu navchanni. URL: <http://hiogin.ua/heronseka-zagalenoosvitnya-shkola-i-ii-stupeniv-1-heronseko.html> (Accessed: 03.03.2022).
25. Shubkina K. A. (2021). Invia est in medicina via sine lingua latina. *Aktualni problemy navchannia inozemnykh studentiv* [Current problems of foreign students' teaching]. Materialy XXIII Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Interuniversity scientific-practical conference]. Dnipro. P. 110–113.
26. Trubacheva S. E. (2004), "Umovy realizatsii kompetentnisnogo pidkhodu v navchalnomu protsesi" [Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti : svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy]. Kyiv : K.I.S., 2004. P. 51–56.